BOAT Butlletí oficial de l'Arquebisbat de Tarragona

Núm. 731 29 d'abril de 2025 Pàg. 001

Homilia

en la missa en sufragi pel papa Francesc. Catedral de Tarragona, 29 d'abril de 2025

Molt estimat poble sant de Déu. Molt estimats preveres i diaques, consagrats i consagrades, laics i laiques. Digníssimes autoritats civils, judicials, acadèmiques, policials i militars. Molt estimats tots en el Senyor,

El papa Francesc va morir el proppassat dilluns de Pasqua a l'edat de 88 anys. El seu cor, fatigat pels anys, per les malalties d'aquests últims mesos i pel pes de la responsabilitat del seu ministeri petrí, va deixar de bategar. Nosaltres, avui, ens hem aplegat aquí, a la Catedral, per fer memòria d'ell i, al mateix temps, per donar gràcies al Senyor pel seu servei i testimoniatge, tot pregant per ell i pel present i el futur de la nostra Església. La seva existència ha estat una presència brillant i ferma, i alhora humil i profètica, enmig d'una Església i d'un món que ha estimat apassionadament. «Si m'estimes, pastura», li digué Jesús, com avui a l'Evangeli vèiem que ho deia a Pere. I, com Pere i com a successor de Pere, Francesc ho ha realitzat admirablement.

En la memòria agraïda pel seu extraordinari ministeri com a successor de Pere, voldria glossar alguns dels trets pastorals del seu llegat intel·lectual i teològic. No ho podem dir tot, òbviament, però, permeteu-me, en l'Eucaristia d'aquest capvespre, que m'endinsi en el seu pensament, on hi trobem una teologia sempre en consonància amb la seva trajectòria espiritual, palesament arrelada en els ensenyaments del concili Vaticà II, i sempre amb una incidència en la història concreta i en la vida de les persones. Francesc va exercir el ministeri amb simpatia, naturalitat, llenguatge planer i, al mateix temps, anant a l'arrel de l'Evangeli de nostre Senyor Jesucrist. Al mateix temps, va ser un Papa que sentí sempre una predilecció especial per sant Pau VI, el Papa que va portar a terme el concili Vaticà II, identificant-se sobretot amb ell en temes que ara ens semblen tant *bergoglians* com el de l'alegria de l'anunci de l'Evangeli, el diàleg sinodal o el d'una Església samaritana, servidora i pobra. En aquesta *laudatio* vull incidir en el seu llegat intel·lectual i espiritual a partir d'aquests mateixos tres punts. En ells, podrem apreciar i donar gràcies al Senyor per la similitud i la voluntat renovadora d'ambdós papes:

1. La dolça i confortadora alegria d'evangelitzar, amb el seu testimoniatge

Com afirma el teòleg Carlos María Galli, el papa Francesc sentia devoció especial per Pau VI i admirava les seves exhortacions de l'any 1975: *Gaudete in Domino* i *Evangelii*

nuntiandi. Van ser precisament els seus dos últims grans documents destinats a tota l'Església i, per tant, d'alguna manera van esdevenir el seu testament espiritual. Doncs bé, Francesc recollí aquest pensament en la seva exhortació programàtica *Evangelii gaudium*, en el títol del qual va reunir dues paraules d'ambdós documents.

A l'*Evangelii gaudium*, Francesc proposa un estil evangelitzador fonamentat en l'alegria de l'Evangeli, que transforma el cor del qui es troben amb Jesús: «L'alegria de l'Evangeli omple el cor i la vida sencera dels qui es troben amb Jesús […]. Amb Jesucrist sempre neix i reneix l'alegria […]. Vull dirigir-me als fidels cristians per invitar-los a una nova etapa evangelitzadora marcada per aquesta alegria» (EG 1). Es tracta d'un encapçalament que sempre m'ha fet pensar en aquell del beat Ramon Llull a l'inici del *Llibre de Contemplació*, quan, alegre i joiós, i —segons ell— «com un peix nedant en el mar», es considerava extasiat per l'ésser diví. Adoneu-vos que la radicalitat missionera es manifesta ja en les actituds inicials per mitjà de la joia del cor. És aleshores quan es pot afirmar sense por allò de Pere avui a la primera lectura: «Nosaltres en som testimonis.» El Papa emfatitza la importància d'evangelitzar amb actituds positives i testimoniatges de fe. A més, Francesc, influenciat pel Magisteri de Pau VI, destaca la necessitat d'una Església que surti de si mateixa per afrontar les perifèries existencials, com el pecat, el dolor, la misèria i la injustícia. Ell adverteix sobre els perills de l'autoreferencialitat, que pot portar l'Església a l'estancament. En la seva visió, l'Església ha de ser una mare fecunda que viu de l'alegria d'evangelitzar, impulsant-se cap a un compromís actiu amb el món.

2. El diàleg amb el món i dins la mateixa Església

Una de les paraules clau de l'exhortació *Evangelii gaudium* del papa Francesc és la paraula *diàleg*, que surt un total de cinquanta-una vegades. Ens recorda la primera encíclica de Pau VI, *Ecclesiam suam*, que ha passat a la història com la gran encíclica del diàleg eclesial. «L'Església ha d'entrar en diàleg amb el món en què li toca viure. L'Església esdevé paraula, missatge, diàleg», afirmava Pau VI (ES 64). Per al papa Francesc, com per Pau VI, l'anunci fonamental que cal comunicar és «el diàleg de la salvació» que Déu ha tingut cap a nosaltres, prenent ell la iniciativa i sense esperar res a canvi; és a dir, en paraules de Francesc, «l'amor personal de Déu que es va fer home, es va lliurar per nosaltres i viu oferint la seva salvació i la seva amistat. És l'anunci que es comparteix amb una actitud humil i testimonial de qui sempre sap aprendre, amb la consciència que aquest missatge és tan ric i tan profund que

sempre ens supera» (EG 128). Aquest diàleg serà el fonament de la sinodalitat en la vida de l'Església.

«Una Església sinodal» —afirma Francesc— «és una Església de l'escolta, amb la consciència que escoltar "és més que sentir"» (EG 171). D'aquí que «el camí sinodal comença escoltant el poble». Una Església sinodal que explicita la fraternitat cristiana en la vida de cada dia estarà molt més preparada per a plantejar adequadament la reforma en l'Església, així com la seva mateixa tasca evangelitzadora.

3. Una Església samaritana, servidora i pobra

El papa Francesc ha volgut una Església «samaritana», servidora, pobra. És el que explicitava també Pau VI quan en el seu viatge a l'ONU es preguntava què hi feia allà, quin era el seu missatge, què podia aportar l'Església en el conjunt de les nacions. I responia: l'Església és «experta en humanitat». Poc més tard, en la clausura del Concili dirà que «l'antiga història del bon samarità ha estat el model de l'espiritualitat del Concili». De fet, l'any anterior, en l'encíclica *Ecclesiam suam*, el mateix Pau VI havia demanat consell a tot el poble cristià sobre com s'havia de desenvolupar aquest model de servei, i apel·lava al «sentit de la fe *(sensus fidei)*» del poble cristià, per tal que explicités «com avui, tant pastors com fidels, han d'educar el llenguatge i la conducta d'acord amb la pobresa» (ES 53). El paradigma del bon samarità, que Pau VI va proposar com a icona d'allò que l'Església havia de ser, es formulà a l'Assemblea de l'episcopat llatinoamericà de Puebla (1979) amb l'expressió *samaritaneïtat*, un llenguatge d'abast universal, que recupera el papa Francesc en el seu Magisteri, ell que també ha volgut «una Església samaritana», «pobra i per als pobres» (EG 198). En aquest sentit, el papa Francesc ha representat «el rostre de l'Església de la caritat», que s'expressa en la misericòrdia i en l'abraçada per a expressar la humanitat del nostre Déu. Fer això és embrutar-se en el fang del camí. I a fe que Francesc s'hi va arremangar, especialment en temes com la transparència i els abusos dins l'Església, la família, els divorciats tornats a casar o l'homosexualitat. Els crítics ultraconservadors li han enlletgit que havia canviat la doctrina. I no és veritat. El que ha canviat és la manera com l'Església s'ha d'apropar a les persones amb els seus problemes concrets. I, per aquest motiu, com Jesús, ha estat signe de contradicció. És el missatge clau de l'exhortació *Amoris lætitia*, sobre l'amor en la família, quan davant cada situació personal s'expressa la necessitat d'acompanyar amb el discerniment i no sols amb les normes, tot apel·lant a la pròpia consciència i amb aquella saviesa i prudència pedagògiques de què ja parlava Pau VI en la seva

encíclica sobre el diàleg. Es tracta de posar la misericòrdia com a criteri fonamental de l'acció pastoral.

D'aquí que Francesc hagi parlat tantes vegades d'una Església samaritana en el seu Magisteri mateix. En aquest sentit, fou significativa, almenys per a mi, en el primer encontre que vaig tenir amb ell, l'audiència que ens concedí el 27 de novembre de 2014 als representants del *Congrés sobre la pastoral a les grans ciutats*. Allà, el Papa parlà de dues grans propostes per a la pastoral de les grans ciutats: D'una banda, sortir i proposar gratuïtament, com en el diàleg de la salvació, sense esperar a ser cridats. D'altra banda, que aquesta «Església en sortida» esdevingués una «Església samaritana», per a trobar Déu que habita a la ciutat i en els pobres.

En aquesta mateixa línia, en tants altres documents i discursos, el Papa ha parlat «del lloc privilegiat dels pobres en el poble de Déu», tot indicant que aquesta és «una categoria teològica abans que cultural, sociològica, política o filosòfica». Es tracta —afegeix— d'una «preferència divina» que «té conseqüències en la vida de fe de tots els cristians, cridats a tenir "els mateixos sentiments de Jesucrist" (Fl 2,5)». I conclou: «Per això vull una Església pobra i per als pobres» (EG 198). Per tant, una Església samaritana no significa merament una Església «assistencial», sinó una Església que en les seves actituds i en el seu estil de vida s'identifica amb els pobres, a imitació de Crist. Així «com ho ha fet el Crist», «així ho ha de fer l'Església», tot «seguint l'Esperit de Crist», ja havia afirmat el concili Vaticà II (LG 8; AG 5).

Molt estimats i estimades, hem intentat mostrar en aquesta *laudatio* com el Magisteri del papa Francesc es troba en estreta sintonia amb el llegat de sant Pau VI. Pouant ambdós del concili Vaticà II i de les mateixes pàgines de l'Evangeli, amb un llenguatge divers i, fins i tot, amb un tarannà notablement diferenciat, es contempla un itinerari espiritual comú, que implica arribar a unes conclusions coincidents sobre la vida i l'acció eclesials. L'Església de la perifèria, la joia de l'Evangeli, el diàleg amb el món i el diàleg sinodal dins la mateixa Església, l'Església samaritana, servidora i pobra, el testimoniatge de vida esdevenint artesans d'unitat… Són aquestes les coordenades a través de les quals el papa Bergoglio desgranà el seu pensament, a redós del pensament del papa Montini. D'aquí en brollen pàgines antològiques que obtenen tot el seu nervi i credibilitat perquè es troben fonamentades en una vida personal plena de vivesa espiritual, compromesa i abnegada. En aquest llegat es manifesta un amor apassionat per Jesucrist, per l'Església i pel món. Es demana ser menys del món i més en el món, per tal d'oferir-li, amb nitidesa i capacitat de diàleg, el veritable rostre del Crist, amb l'anunci explícit i el testimoniatge de vida mateix.

«M'estimes?», li digué Jesús. Doncs «si m'estimes pastura les meves ovelles». Sant Agustí fins i tot dirà que «pastura les meves ovelles» equival a dir «sofreix la passió per les meves ovelles». Si m'estimes, sofreix, pateix per les meves ovelles.

I Francesc, pasturant, és a dir, sofrint passió per les seves ovelles, en el dia de Pasqua, s'ha encaminat cap a la Pasqua eterna, aquella que cantava la segona lectura d'avui, treta del llibre de l'Apocalipsi, aquella que anhelem amb delit tots els cristians: «Ells seran el seu poble […] i Déu serà amb ells. Ell eixugarà totes les llàgrimes dels seus ulls, i no existirà més la mort, ni dol, ni crits, ni sofriment. Perquè les coses d'abans han passat. I el qui seu al tron va afirmar: "Jo faig que tot sigui nou."»